Daniela Záveská: Šafránkova kronika a každodennost v kontextu východočeské kronikářské tvorby

Diplomová práce

Oponentní posudek

Předložená práce Daniely Záveské představuje solidní příklad tradičně pojaté etnologie. Vyznačuje se pečlivostí, zaměřením na specifický pramen a kontext neelitního obyvatelstva malého města na přechodu od tradiční k moderních společnosti a všímá si tématik každodenního života. Přesto nebo právě proto by potřebovala poněkud více kontextualizovat zvolený pramen a pokusit se o širší interpretaci v rámci radikálních změn, které proběhly během Šafránkova života. Práce tak často ulpívá na popisnosti, jakkoli autorka dokáže zapojit do výkladu i sekundární literaturu a archivní prameny.

Právě v úvodu práce by čtenář očekával úvahu na tím, jaké obecnější otázky si můžeme klást nad kronikami tohoto typu. Jedinou otázkou, kterou si autorka klade je, jakým způsobem je v kronice zobrazena každodennost? A cílem má být odhalit, zda a jak se změny v 19. století „vryly do osudů rodiny hořického řemeslníka a písmáka“ (s. 7). Je zřejmé, že se změny logicky musely do života tehdejších lidí promítnout, otázka, jak se promítaly, tak nutně předpokládá, že jsou tyto změny jasným a neměnným výkladovým schématem. Podle mého názory by byly zajímavé právě momenty, které se těmto výkladovým schématům vymykají (jak to svého času formulovala německá historická antropologie v zájmu o tzv. marginální skupiny či konceptualizace tzv. Eigensinn). V tomto případě by práce skutečně přinesla nový pohled na již klasicky definovány proměny spojené s modernizací a s ní spojené procesy industrializace, byrokratizace, urbanizace, demokratizace atd. Zdá se tak, že Šafránek autorce tyto klasické teze spíše potvrzuje, než by zkoumala, do jaké míry a jak je možné tyto procesy ukázat pomocí „neelitních“ pramenů v novém světle.

Autorka velmi pečlivě sleduje jednotlivá témata v Šafránkově kronice a srovnává je s informacemi z odborné literatury nebo jiných pramenů podobné formy. Nutno však dodat, že vychází z dostupné historické literatury výběrově, např. nepracuje vůbec s díly brněnských historiků Lukáš Fasory, Jiřího Hanuše či Jiřího Malíře, také nezná Hrochovy srovnávací práce k národním hnutím, které by mohly autorce posloužit jako výkladový rámec pro interpretaci řady Šafránkových reflexí česko-německých vztahů. Obdobně nekontextualizace jeho zmínky o Židech a židovství, které jsou již dnes dobře prozkoumány a syntetizovány Michalem Franklem a Kateřinou Čapkovou. Oproti tomu naopak správně autorka vychází ze sociálně historických prací Machačové a Matějčka nebo z prací Mileny Lenderové o postavení ženy v 19. století.

Práce je napsána velmi kultivovaným, jednoduchým, ale čtivým jazykem a obsahuje jen minimum chyb. K formálním chybám je možné počítat např. to, že ne zcela přesně odlišuje literaturu dobovou od pozdější či současné výzkumné literatury (např. vzpomínky Věnceslavy Lužické jsou bezpochyby pramen nikoliv literatura). Jinak je velmi zajímavým doplňkem příloha, která obsahuje vlastní Šafránkovy kresby.

Daniela Záveská odvedla poctivou práci, kterou by – vzhledem k tomu, že jde o diplomovou práci - ke kvalitativně výborné laťce dotáhla promyšlenější a hlubší interpretace v kontextu historické literatury o 19. století. Je dobrým základem pro vydání edice Šafránkovy kroniky, která by zde byla logickým krokem.

Vzhledem k uvedenému doporučuji práci k obhajobě s hodnocením velmi dobře.

Karel Šima